

CYPRUS
INTERNATIONAL
UNIVERSITY
ULUSLARARASI
KIBRIS
ÜNİVERSİTESİ

DOI: 10.22559/folkloredebiyat.2017.30

folklor/edebiyat, cilt:23, sayı:90, 2017/2

KIRSAL ALANDAKİ KADINLARIN DOĞUM-DOĞUM SONU DÖNEMLE İLGİLİ GELENEKSEL UYGULAMALARI: KARAKSİ ÖRNEĞİ*

Rabiye Erenoğlu ** Rana Can ***

Hatice Tambağ **** Şengül Akdeniz *****

GİRİŞ

Geleneksel sağlık uygulamaları; toplumun inanç, gelenek, değer ve kültürleri ile yaptıkları tıbbi uygulamalardır. Geleneksel inanç ve uygulamalar, insanların davranışlarını yönlendirerek sağlık durumlarını etkilemektedir. Geçmişten günümüze doğru bir yolculuk yapıldığında özellikle sağlığın inanç ve uygulamalardan fazlasıyla etkilendiği görülmektedir (Henkle ve Kennerly, 1990, 145-149). Geleneksel inanç ve uygulamalar, dünyanın hemen her yerinde değişik sıklıkta başvurulan tedavi

*Araştırma bulguları, 27-29 Mayıs 2015 tarihinde Erciyes Üniversitesi tarafından düzenlenmiş olan Tamamlayıcı ve Destekleyici Bakım Uygulamaları Kongresinde poster bildiri olarak da sunulmuştur.)

** Yrd.Doç.Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi Hatay Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Antakya/Hatay, : r_gungor80@hotmail.com

*** Yrd.Doç.Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi Hatay Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Antakya/Hatay, rcan0131@gmail.com

**** Yrd.Doç.Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi Hatay Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Antakya/Hatay, htambag@mynet.com

***** Öğr.Gör.Dr.Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Antalya, sengulakdeniz@gmail.com

yaklaşımlarıdır. (Şenol ve ark., 2004, 47-55). Modern tıptaki gelişmelere rağmen halen geleneksel sağlık uygulamaları yaygın olarak kullanılmakta olduğu ve özellikle son zamanlarda bu yönelimin arttığı görülmektedir (Hoduğlugil-Şahin, 2006a; Saikh ve Hatcher, 2005a,139-142; Young ve ark., 2001a, 227-238). Ayrıca geleneksel uygulamalardan köken alan bazı tedavi biçimleri tamamlayıcı /destekleyici uygulamalar biçiminde bile karşımıza çıkabilmekte ve daha fazla kabul görmektedir (Becerra ve Iglehart, 1995, 37-58) Tüm toplumlarda, özellikle de (gebelik, doğum ve doğum sonu) dönemde yapılan geleneksel uygulamaların yaygınlığı dikkati çekmektedir

Literatürde gebelik, doğum ve doğum sonu dönemde yapılan davranış ve inançlarla ilgili bu uygulamaların bazıları sağlığa yararlı, bazıları zararlı, bazılarının ise hiçbir etkisi bulunmamaktadır (Aksayan, 1983; Choudry, 1997, 533-536; Unicef, 1994).

Dünya Sağlık Örgütü'nün güvenli annelik projesinde doğum sonu dönemdeki bakımın önemi vurgulanırken dünya genelinde ise kadınların sadece % 35'inin bu hizmetten yeterince yararlandığı belirtilmektedir (DSÖ, 1998). Türkiye, eski çağlardan beri çeşitli uygarlıkların kurulduğu, zengin folklorla sahip bir ülkedir. Modern tıptaki olağanüstü gelişmelere rağmen, bu coğrafyada geleneksel sağlık inanç ve uygulamaları yaygın olarak varlığını sürdürmektedir (Tortumluoğlu ve ark., 2004, 1-16).

Geleneksel sağlık uygulamaları, Türk toplumunun genelinde, özellikle de köylerinde yaygındır (Aşkın, 1997, 148-153 ; Karadakovan, 1998; Miraldi ve ark.,2001, 77-78).

Ülkemizde Akın'ın 1998 yılında yapmış olduğu çalışmada doğum sonu dönemde problem yaşayan kadınların % 15'inin sağlık kurumuna başvurduğu, % 75'nin ise ailesinden görmüş olduğu uygulamalar ile sorunu çözmeye çalıştığını belirtmektedir (Akın,1998, 37-44).

Bu çalışma, Türkiye'nin en güneyinde yer alan, geleneksel toplum yapısına sahip, farklı etnik ve kültürel unsurları barındırdığından, oldukça zengin kültür mozaigine sahip olan Hatay ili kırsalında yapılmıştır. Geleneksel inanç ve uygulamalarının sağlık üzerindeki olumsuz etkilerinin belirlenerek, olumlu uygulamaların desteklenebilmesi ve paralelinde öncelikli sağlık hizmetlerinin saptanabilmesi amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma, Hatay ili Antakya ilçesine bağlı Karlısu mahallesinde; gebelik-doğum-lohusalık süreçlerinde anneye ve yenidoğana yönelik geleneksel uygulamaları ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Köy muhtarından (M.D.'den) derlenen bilgiler doğrultusunda; eski adı Karaksı Köyü olan Karlısu mahallesi; Hatay'ın merkezi Antakya'ya 5 km uzaklıkta 400 haneli ve 6000 nüfuslu eski bir yerleşim yeridir. Kişisel bilgilere göre eski bir yerleşim yeri olarak söylenilegelmekte olup konuya ilişkin resmi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Yerleşim bölgesinin Karlısu mahallesinde yaşayan halkın ana dili Türkçe ve Arapça olup etnik kökenleri de Türk ve Arap'tır. Köy halkının geçim kaynakları arasında; zeytin, sebze meyve yetiştiriciliği sayılmaktadır. Şehir merkezine olan yakınlığı ve yeşil doğası sebebiyle turistik gezi ve piknik vs. amaçlarla da halk tarafından tercih edilebilmektedir. Tanımlayıcı olarak yapılan araştırmada örneklem seçimine gidilmeden gönüllü olan tüm kadınlara ulaşılması planlanmıştır. Araştırma

kapsamına; Karlısu Beldesi'nde ikamet eden, okuryazar olan- olmayan, sözel iletişim kurabilen, çalışmaya katılmayı kabul eden kadınlar alınmıştır. Çalışmada farklı yaş gruplarındaki 40 kadın ile yüz-yüze görüşülmüştür. Araştırmancının verileri araştırmacı tarafından oluşturulan anket formu ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Form 12 bölümden oluşmaktadır (Ek-2). Formda katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik oluşturulan sorular ve doğum-doğum sonu dönemde ve yenidoğan bakımında başvurulmuş geleneksel uygulamalara ilişkin açık uçlu sorular yer almaktadır. Veriler bilgisayar ortamına taşınarak işlenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler düzenlenerek ilgili literatürden elde edilen bilgilerle beraber derlenmiş ve karşılaştırmalı bir değerlendirme sonucunda çalışma tamamlanmıştır. Makale metninde kaynakçaya ek olarak yer alan kaynak kişilere atıfta bulunulurken ad ve soyadı ilk harfleri ve mükerrer olması halinde ek olarak doğum yılı da belirtilmiştir (Ek-1).

SONUÇLAR

Araştırmamızın kaynak kişilerinin yaşları 19-77 arasında olup tamamı evlidir (Ek-1). Sınırlı sayıda kaynak kişi üzerinde yürütülen araştırmamızda, gebelikten loğusalığa uzanan dönemde kadına ve yenidoğana yönelik geleneksel uygulamaların bilindiği ve uygulandığı saptanmıştır. Çalışmada Karlısu beldesi geleneksel uygulamalarının kullanıldığı durumlar; gebelik, doğum, lohusalık ve yenidoğan bakımı olarak kategorize edilerek tablo düzeni içerisinde belirtilmiştir.

Tablo.1 Gebeliğe yönelik geleneksel uygulamalar

Sağlık Sorunu	Sağaltım Yöntemi
Gebe kalmaya yönelik geleneksel uygulamalar	Rahime pişmiş soğan cücüğü yerleştirmek ^(AB; SK; ND ;AS) .
	Maydanozlu sıcak suya oturmak ^(SA) .
	Sıcak taşın üstüne oturma ^(MI) .
	Hamamda hamam taşının üstüne kırılan yumurta üstüne oturmak ^(ID) .
	Rahim çektirmek ^(FU; SI; AU-1978; NY;AY) .
	Bal ve pamuğu birlikte uterusu(rahim) koymak ^(GD)
	Kazanda maydanoz ve nane buhuruna oturmak; havasını solumak ^(MU) .
	Sütün buharını solumak ^(EI) .
	Maydanoz; tereyağı; çörekotu ve kabak içi ısıtılıp uterusu(rahim) koymak ^(DD) .
	Maydanoz soğan tereyağını beraberce dövüp uterusu(rahim) koyup; karını ovalamak ^(HÖ) .
	Ceviz yaprağı; böğürtlen; maydanoz gibi bitkileri kaynatarak suyunu içmek ^(AU-1978) .
	Şiha gitmek ^(FK) .
Bel bölgesini sıcak tutmak ^(HA) .	

G e b e l i k d ö n e m i n e y ö n e l i k g e l e n e k s e l u y g u l a m a l a r	Elma; ayva yemek ^{(AB; AU-1978;DB; ND; ZK; FU; PD;NY).}
	Düzenli beslenmek ^{(HY-1958;EI; DD; HÖ).}
	Süt ürünü tüketmek ^{(FK;GD;İD).}
	Yılana Bakmamak ^{(AU-1979).}
G e b e l i ğ i ö n l e m e y e y ö n e l i k g e l e n e k s e l u y g u l a m a l a r	Ayrık otu kökünün kaynatarak suyunu içmek ^{(AB;AU-1978).}
	Kına suyu içmek ^{(SI).}
G e b e l i ğ i s o n l a n d ı r m a y a y ö n e l i k g e l e n e k s e l u y g u l a m a l a r	Kola-aspirin karışımı içmek ^{(AU-1978).}
	Demlenmiş maydanoz suyu içmek ^{(AB).}
	Üzüm sirkesi ve bal karıştırıp yemek ^{(AU-1979;GD;;DD).}
	Ağır kaldırmak ^{(HY-1966;FU;SI;HÖ;FD).}
	Peynir suyu içmek ^{(SD).}
	Zıplamak ^{(AS).}

Araştırmamızın kaynak kişileri gebe kalmaya yönelik uyguladıkları geleneksel uygulamaları; rahime pişmiş soğan cücüğü yerleştirmek, maydanozlu sıcak suya oturmak, sıcak taşın üstüne oturma, hamamda hamam taşının üstüne kırılan yumurta üstüne oturmak, rahim çektirmek, bal ve pamuğu birlikte uterusu (rahim) koymak, kazanda maydanoz ve nane buhuruna oturmak; havasını solumak, sütün buharını solumak, maydanoz; tereyağı; çörekotu ve kabak içi ısıtılıp uterusu (rahim) koymak, ceviz yaprağı; böğürtlen; maydanoz gibi bitkileri kaynatarak suyunu içmek şeklinde olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca gebeliğe yönelik uyguladıkları diğer geleneksel uygulamaları arasında elma, ayva yemek ve yılana bakmamak gibi diğer farklı inanç ve uygulamalarında olduğunu da belirtmektedirler. Araştırmamızda, kaynatılan ayrık otu kökünün ve kına suyunun içilmesinin gebelik oluşumunu engelleyeceği ve ayrıca kola-aspirin karışımı, maydanoz suyu, peynir suyu, üzüm sirkesi ve bal karışımlarının içilmesinin de gebeliği sonlandırdığına inanılmakta ve uygulanmakta olduğu saptanmıştır. Gebeliği sonlandırmak için ağır kaldırma ve zıplamak kullanılan yöntemler arasında sayılmaktadır (Tablo-1).

Tablo.2 Doğuma Yönelik Geleneksel Uygulamalar

S a ğ l ı k Sorunu	Sağaltım Yöntemi
D o ğ u m u n k o l a y o l m a s ı n a y ö n e l i k g e l e n e k s e l u y g u l a m a l a r	Zemzem suyu; zeytinyağı içmek ^(DD) .
	Ayşe –Fatma ana eli otu bitkisi suyu içmek ^(HÖ;SA) .
	Diz çökerek doğum yapmak ^(FD) .
	Hacı hurması yemek ^(AB;AU-1978;MU) .
	Egzersiz yapmak ^(FU;SK-1986;DB;ŞY;SI;ND;AS;ZK;SK-1986;NA;SK-1987;FK;E;PD;NY;ÖC;MI) .
	Dua etmek ^(GK;AU-1979) .
	Cinsel ilişkide bulunmak ^(SD) .
P l e s a n t a y a y ö n e l i k g e l e n e k s e l u y g u l a m a l a r (cami; okul vb yerlerin duvar diplerine gömme; vb)	Düşen göbek bağına toprağa gömmek ^(AB;AU-1978;FU;DB;ŞY;SO;SI;NA;FK;AHY-1958;GD;D;HÖ;PD;NY;FD;SA;HA;GK)
D o ğ u m a y ö n e l i k d i ğ e r g e l e n e k s e l u y g u l a m a l a r	Doğumdan sonra tereyağı, zeytinyağı içmek ^(AB;PD;FD)

Araştırmamızın kaynak kişileri doğumun kolay olmasına yönelik; zemzem suyu, zeytinyağı içmek, ayşe –fatma ana eli otu bitkisi suyu içmek, diz çökerek doğum yapmak, hacı hurması yemek, egzersiz yapmak, dua etmek ve cinsel ilişkide bulunmak gibi geleneksel uygulamaları belirtmişlerdir (Tablo-2).

Tablo.3.1 Lohusalık Dönemine Yönelik Geleneksel Uygulamalar

Sağlık Sorunu	Sağaltım Yöntemi
Lohusanın beslenmesine yönelik geleneksel	Sebze ağırlıklı beslenmek ^(EK) .
	Ciğer yemek ^(YA,SI) .
	Tatlı gıda ile beslenmek ^(SY) .
	Sıvı gıda ile beslenmek ^(AB;HY-1966;AU-1978;ND;ZK;YS;GDEL;DD;HÖ;FD;SA;MI;ID;GK) .
	Gaz yapan besinlerden uzak durmak ^(HY-1966;FU;AS;AU-1979) .
	Tereyağı besinlerle beslenmek ^(FK;MU) .
Uterus involüsyonunu gerçekleştirmeye yönelik geleneksel uygulamalar	Çarşaf sarmak ^(FU;SO;ND;SD;EK;YS;AU-1979;AHY-1958;DD; PD; ID) .
	Çok hareket etmemek ^(SY;HA) .
	Dışardan uterusu(rahimi) topukla itmek ^(FK;HÖ) .
	Etle beslenmek ^(MI) .
Süt salınışını artırmaya yönelik geleneksel uygulamalar	Sıvı gıda ile beslenmek ^(AB;SK-1986;SD;ZK;NA;SK-1987;AHY-1958;DD;ÖC;MD; ID;HA;GK) .
	Şekerli gıdalar tüketmek ^(DB;FA;AU-1979;EI;NY;SA;MI) .
	Soğan tüketmek ^(MB;SI;ND;AS) .
	Tereyağı tüketmek ^(EK;FK) .
	Et yemek ^(HÖ;PD;FD) .

Araştırmamızda katılımcılar; doğum sonu dönemde(involüsyon sürecinde) de çarşaf sarmak, çok hareket etmemek, dışardan uterusun topukla dışardan itilmesi gibi uygulamalar yaptıklarını belirtmektedirler. (Tablo-3.1).

Tablo.3.2 Lohusalık Dönemine Yönelik Diğer Geleneksel Uygulama

Meme başı çatlaklarını tedavi etmeye yönelik geleneksel uygulamalar arasında zeytinyağı, tereyağ ve süt kaymağı, mevzer yağı ve merhem sürmek gibi çeşitli uygulamalar yaptıkları belirtilmektedir. İnfertiliteye yönelik olarak maydanoz bitkisini kullanmak, türbeye gitmek, ısıtılmış taşa oturmak gibi uygulamaları belirtmişlerdir(Tablo-3.2).

Doğum sonu psikolojik problemlere yönelik geleneksel uygulamalar	Yastık altına bıçak; makas ve ekmek koymak ^(AU-1978;YA;MB;SD;AU-1979;FK;AHY-1958;PD;NY;FD;GK) .
	Muska takmak ^(FU;SK-1987) .
	Kuran bulundurmak ^{(DD)p}
	Dua etmek ^(MD;SA;MI) .
	Yalnız kalamamak ^(EK;AA;HA) .
Doğum sonu meme başı çatlaklarını tedavi etmeye yönelik geleneksel uygulamalar	Zeytinyağı sürmek ^(AU-1978;MB;SK-1986;DB;HÖ;ÖC;HA) .
	Merhem sürmek ^(AB) .
	Çiğ soğan sürmek; kına sürmek ^(AS) .
	Ruj sürmek ^(SK-1987)
	Tereyağ ve süt kaymağı sürmek ^(GD;MU;EI;DD;FD;MI;ŞY) .
	Mevzer yağı sürmek ^(SO;PD) .
	Sürekli emzirmek ^(SY) .
	Anne sütü ile silmek ^(ID) .
	Sıcak tutmak ^(AB;MI) .
Dışarı çıkmamak ^(FU) .	
İnfertiliteye yönelik geleneksel uygulamalar	Maydanoz bitkisiyle hazırlanmış çeşitli içerikleri haricen kullanmak ^(FU;DB;NY;GK) .
	Türbeye gidip camı kapısında asma kilit açıp camiden ilk çıkanın arkasından kapıyı kilitlemek ^(HA) .
	Isıtılmış taşa oturmak; sıcak suya oturmak; karına soğan koymak ^(HÖ) .
	Okutmak ^(YA) .
	40 gebeden para toplamak ^(MB)

Tablo.4.1 Bebeklik dönemine yönelik geleneksel uygulamalar

Sağlık Sorunu	Sağaltım Yöntemi
Bebeğin göbek bakımına yönelik geleneksel uygulamalar	Zeytinyağı sürmek ^(AB;YA;ŞY;SO;FK;AHY-1958;MU;EI;DD;PD;MI;HA) .
	Kuru tutup hiçbirşey sürmemek ^(FU) .
	Böğürtlen yaprağı dövülüp sürmek ^(AA) .

Bebek Bakımına Yönelik Diğer Geleneksel Uygulamalar	Çok fazla ağlayan bebeğe üç Çarşamba babasının terliği ile ağzına dokunmak ^{SK-1987}).
	Bebek ağlayıpta göbeği şişerse metal para bağlamak ^(DD) .
	Bebeği sıcak tutmak için önceden ısıtılan beyaz toprakla birlikte bebeği kundaklamak, Eritilen balmumu ile çam sakızını ıslak bez içinde bebeği sararak kundaklamak ^(HÖ) .
	Bebek topuk çatlağında; ısıtılmış iğne ucu olgunlaşmamış incire batırılıp bebeğin karnına damlatma ^(HÖ) .
	Sarılık için; Soyulmuş sarmısağın çengel iğneye saplamak ve o iğneyi bebeğin alınına batırılıp bekletmek ^(HÖ) .
	Beyaz toprağı kavurup pudra şeklinde kullanmak ^(AA) .
	Bebeğin güzel kokması için tuzlama-murtlama uygulaması yapmak ^(MB;AU-1979;GD;MU;Eİ;PD;FD;Mİ) .

Araştırmamızda katılımcıların yenidoğana göbek bakımına yönelik uygulamalarının kuru tutup hiçbirşey sürmemek, böğürtlen yaprağı dövülüp sürmek ve zeytinyağı sürmek ve düşen göbek bağımlı toprağı gömmek şeklinde olduğu saptanmıştır (Tablo-4.1).

Tablo.4. 2 Bebeğe yaygın görülen sağlık sorunlarına yönelik geleneksel uygulamalar

Sağlık Sorunu	Sağaltım Yöntemi
Fizyolojik sarılığa yönelik geleneksel uygulamalar	Bebeğe altın takmak ^(ŞY;EK;Mİ) .
	Şekerli su içirmek ^(AS;NA;AU-1979;MD;İD) .
	Sarı bez örtmek ^(AB;HY-1966;AU-1978;YA;MB;DB;SO;ND;YS;SK-1987;AHY-1958;GD;Eİ;DD;FD) .
	Tuzlanmış sarımsak bağlamak ^(FU;FA;PD;NY;AY;Mİ;HA) .

Pamukçuğa yönelik geleneksel uygulamalar	Karbonatlı su ile ağız silmek. ^{(AB;FU;SK-1986;ŞY;SO;ND;SD;AS;NA;FK;MU;EI;DD;ÖC;MD;SA;Mİ;ID;AA).}
	Limon tuzu ile silmek ^{(GK).}
	Dut şurubuyla ağız silmek ^{(HY-1966;AU-1978;SI).}
	Saçla ağız silmek; yazma ile ağız silmek ^{(YA;FK).}
	Süt kaymağı sürmek ^{(GD).}
Pişige yönelik geleneksel uygulamalar	Zeytinyağı sürmek ^{(HY-1966;SK-1986;ŞY;SO;SD;AS;FA;ÖC;MD;FD).}
	Beyaz toprağı eleyip incelterek ve pişige sürmek ^{(FU;SI;SK-1987;AU-1979;FK;AHY-1958;GD;DD;HÖ;PD;SA;Mİ;ID;AA;HA).}
	Anne sütü sürmek; kantaron yağı sürmek ^{(NY).}
Gaz sancısını gidermeye yönelik geleneksel uygulamalar	Rezene, kimyon, ihlamur, anason nane gibi bitki çayları içirmek ^{(AB;HY-1966;YA;MB;SK-1986;SO;ND;FA;EK;NA;SK-1987;AHY-1958;GD;MU;EI;PD;AY;Mİ;ID;AA;HA).}
	Bebeğin karnına zeytinyağı ile masaj yapmak ^{(MB;SK-1986;SI;ND;FK;HÖ;NY;MD;SA;AA;GK).}
	Lapka; humus tozunu kavurup zeytinyağı ve nane ile yoğrulup bebeğin karnına koymak ^{(YA;HY-1966).}
	Soba külü; nane; ekşi ve zeytinyağını tavada ısıtıp bez içinde bebeğin karnına sarmak ^{(HY-1966;SO;AU-1979).}
Kabızlığı gidermeye yönelik geleneksel uygulamalar	Az miktarda zeytinyağı içirmek ^{(AB;AU-1978;FU;SO;ND;FK;NY;ÖC;SY).}
	Lapka; humus tozunu kavurup zeytinyağı ve nane ile yoğrulup bebeğin karnına koymak ^{(AU-1979).}
İshali gidermeye yönelik geleneksel uygulamalar	Ayva yaprağı kaynatılıp bebeğe suyunu içirmek ^{((AB;SO;ND;EI;DD;PD;FD;MI).}
Diğer uygulamalar	Hırıltılı solunumda tahin yedirmek, sarılık için; soyulmuş sarmısağı çengel iğneye saptamak ve o iğneyi bebeğin alınına batırıp bekletmek ^{(HÖ).} Bebeği doğup sürekli ölen bir kişi bebeğinin yaşaması için muhammed isimli yedi kişiden kumaş parçası alıp elbise yaptırıp giyerse doğacak bebekleri yaşar ^{(PD).}

Araştırmamızda yenidoğanın fizyolojik sarılığınaya yönelik bebeğe altın takmak, şekerli su içirmek, sarı bez örtmek ve tuzlanmış sarımsak bağlamak şeklinde uygulamalarının olduğu belirtilmektedir. Ayrıca katılımcılar yenidoğandaki pişik tedavisine yönelik

yaptıkları geleneksel uygulamaların; zeytinyağı, anne sütü, kantaron yağı ve beyaz toprağı eleyip incelterek ve pişige sürmek şeklinde olduğunu belirtmişlerdir. Yine araştırma bulgularımızda kabızlık için; zeytinyağı içirmek ve lapka uygulaması sayılırken, gaz sancısını gidermek için de zeytinyağı ve lapka uygulamasının yanısıra rezene, kimyon, ihlamur, anason ve nane gibi bitki çaylarının kullanıldığı belirtilmektedir (Tablo-4.2).

TARTIŞMA

Geleneksel uygulamalar, kültürler arası farklılıklar gösterip, aynı kültürlerde bile zaman içerisinde değişime uğramasına rağmen toplumlar tarafından yaşatılmaya devam etmektedir (Koçak ve ark., 2010,01-06). Topluma mal olmuş kültürel değerler, tutum ve davranışlar, inanç ve inanışlar kişilerin yaşam tarzlarını biçimlendirmekte ve dolayısıyla sağlık koşullarını da etkileyebilmektedir. Bu genel çerçevede, gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemlerinde anneye ve yenidoğana yapılan geleneksel uygulamaların bazıları anne ve bebek sağlığını tehdit edebilmektedir. Bunların bilinmesi, topluma sağlık hizmetlerinin götürülmesi ve kişilerle etkili iletişim kurulması, böylece anne ve yenidoğan sağlığının korunması ve geliştirilmesi açılarından önemlidir (Artun, 2005,125-141). Araştırma kapsamında yer alan Hatay Karlısu Köyündeki kadınların gebelik, doğum, doğum sonu dönemde yenidoğan bakımına yönelik bazı geleneksel uygulamaları günümüzde de sürdürdükleri bulunmuştur.

Gebelik Dönemindeki Geleneksel Uygulamalar Hakkında Tartışma

Araştırmamızın kaynak kişileri gebe kalmaya yönelik uyguladıkları geleneksel uygulamaları; rahime pişmiş soğan cücüğü yerleştirmek, maydanozlu sıcak suya oturmak, sıcak taşın üstüne oturma, hamamda hamam taşının üstüne kırılan yumurta üstüne oturmak, rahim çektirmek, bal ve pamuğu birlikte uterusu (rahim) koymak, kazanda maydanoz ve nane buhuruna oturmak; havasını solumak, sütün buharını solumak, maydanoz; tereyağı; çörekotu ve kabak içi ısıtılıp uterusu (rahim) koymak, ceviz yaprağı; böğürtlen; maydanoz gibi bitkileri kaynatarak suyunu içmek şeklinde olduğunu belirtmişlerdir. Anadolu'daki çoğu yörede çocuksuzluk ve bu dertten kurtulma çareleri daha çok kulaktan kulağa yayılan uygulamalardandır. Çocuksuzluğun sorumlusu olarak kadının görülmesi Anadolu'da yaygındır (Acıpayamlı,1974). Dolayısıyla insanlar yüzyıllardır değişik geleneksel uygulama ve inançlara başvurmaktadır. Araştırmamızla benzer şekilde; yapılan başka bir araştırmada; kadınların %77'sinin rahimlerine şeker, katran, sıvı yağ, soğan gibi şifalı olduğuna inanılan bitki ve baharatlarla karıştırılan pamuk, buhara, kızgın taş, kiremite oturma, bele yakı yakma, karnı ve kasıkları çektirme, kaplıcalara gitme, belirli gıdaları sık sık yeme gibi uygulamaları yaptıkları belirtilmektedir (Yalçın, 2012a, 19-31). Başka bir çalışmada da buğusuna en çok oturan ürünlerin yeşil sebzeler, süt ve tavuk pisliği olduğu açıklanmaktadır (Baştançelik, 2009). Literatür sonuçları çalışma sonuçlarımız ile benzerlik göstermektedir. Araştırmamızın kaynak kişileri gebeliğe yönelik uyguladıkları diğer geleneksel uygulamaları arasında elma, ayva yemek ve yılanı bakmamak gibi diğer farklı inanç ve uygulamalarında olduğunu belirttiklerdir. Benzer şekilde yapılan başka bir araştırmada kadınların büyük bir çoğunluğu tarafından “gebe kadının güzel olan her şeye baktığında bebeğinin

de güzel olacağına” inanıldığı belirtilmektedir (Yalçın, 2012b,19-31).

Araştırmamızda, kaynatılan ayrık otu kökünün ve kına suyunun içilmesinin gebelik oluşumunu engelleyeceği ve ayrıca kola-aspirin karışımı, maydanoz suyu, peynir suyu, üzüm sirkesi ve bal karışımlarının içilmesinin de gebeliği sonlandırdığına inanılmakta ve uygulanmakta olduğu saptanmıştır. Gebeliği sonlandırmak için ağır kaldırma ve zıplamak kullanılan yöntemler arasında sayılmaktadır. Benzer şekilde başka bir araştırmada; en çok bilinen ve uygulanmakta olan yöntemlerin; ağır eşya veya un torbası kaldırma, yüksek bir yerden sallanarak atlama veya ip atlama, halı veya kilim silkeleme, gripin veya aspirin içme, rahim içine tavuk teleği, kibrit çöpü, serum hortumu, çuvaldız veya örgü şişi, karına havanla şişe vurdurma, ebeğümece veya patlıcan kökünü rahim ağzına sokma, saman ya da maydanozla sütü kaynatıp buharına oturma, bitki kaynatıp içme, soğan kabuğu kaynatıp içme, aspirin veya sabun rahim ağzına sokma şeklinde olduğu belirtilmektedir (Sevindik ve ark.,2007,321-324). Elazığ’da yapılmış bir çalışmada kadınların gebeliği engellemek için en çok bildikleri üç yöntemin ağır kaldırma, yüksekten atlama ve rahime yabancı cisim sokma şeklinde olduğu belirtilmiştir (Güngör, 2001, 461-465). Sivas -Ulaş’ta halk hekimliği ile uygulamalarının incelediği bir çalışmada gebeliği engelleyici yöntem olarak; yün boyası içme, yabani çilek kaynatıp içme, çıra ile rahmi kurcalama gibi uygulamalar olduğunu belirtilmiştir (Polat, 1995). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılan çalışmada elli beş kadından iki tanesi çocuk düşürmek için geleneksel olarak gripin ve aspirin içip, yüksekten atladıklarını belirtmişlerdir (TNSA, 2003). Literatür sonuçları çalışma sonuçlarımız ile benzerlik göstermektedir.

Doğum-Doğum sonu Döneme Yönelik Geleneksel Uygulamalar Hakkında Tartışma

Yaşamın her geçiş döneminin kendine özgü tören ve adetleri vardır. Bireylerin yaşantılarında en önemli geçiş dönemlerden biri olan ve bireyi topluma kazandıran “Doğum Dönemi” de çeşitli adet ve inançlardan oldukça etkilenmektedir. Bu adetlerin uygulanmasıyla toplumun değer yargıları, kültürel birikim ve manevi dünyası dış dünyaya yansıtılmış olur (Teke, 2005). Araştırmamızın kaynak kişileri doğuma yönelik olarak; zembek suyu, zeytinyağı içmek, ayşe –fatma ana eli otu bitkisi suyu içmek, diz çökerek doğum yapmak, hacı hurması yemek, egzersiz yapmak, dua etmek ve cinsel ilişkide bulunmak gibi geleneksel uygulamaları belirtmişlerdir. Yapılan başka bir araştırmada; doğumun kolay olması için uygulanan yöntemler arasında en yüksek “egzersiz, yürüyüş, spor yapılır, yüzülür” (% 47,2) uygulaması saptanmıştır (Kahrıman, 2007). Bir başka araştırma sonucunda da; en çok uygulanan geleneksel yöntemlerin başında %46,8’inin yürüme-sallanma(%46,8) ve merdiven inme-çıkma, terliyen sacını yüzüne sürme, sırta masaj yapma, kolay doğum yapmış birinin kadının sırtını sıvazlaması egzersiz, banyo-duş alma, ev işi yapma, kendini yorma yüksek yerden atlama olduğu saptanmıştır (Çarıkcı, 2012). Benzer şekilde başka bir araştırmada kadınların doğumun kolay olması için; besleme çekme, abdest alma, ezan okuma, belini sirkeleme, sıcağa oturma, karın ve beli ovma, yüksekten atlama, kocasının gömleğinde su içme, rahmine zeytinyağı sürme, kimyon kaynatıp içme, kolay doğum yapan kadının elinden su

içme, düğümleri açma, hurma yeme, saçlarını ağzına koyma, yağ içme gibi yöntemleri uyguladıkları saptanmıştır (Katebi, 2002). Literatür sonuçları çalışma sonuçlarımız ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda katılımcılar doğum sonu dönemde çarşaf sarmak, çok hareket etmemek, dışardan uterusun topukla dışardan itilmesi şeklinde uygulamalar yaptıklarını belirtmektedirler. Başka bir çalışmada; doğum sonu dönemde kadınların % 64.8'si karınlarının şiş kalmaması ve göbek oluşmaması için karnını sardığını belirtmişlerdir (Eğri, 2006, 313-320). Araştırma bulgumuz literatür sonucu ile benzerlik gösterse de, bu konuda; gebelik ve doğum sonu dönemde karın duvarının desteklenmesine gerek yoktur. Bu dönemde kadının karnı sarkık ise hafif bir korse giymesi önerilebilir. Karındaki sarkmalar ve ayrılmaların önlenmesi için kadına doğum sonu egzersizler öğretilerek form tutması sağlanmalıdır (Taşkın, 2003a). Ancak karnın sıkı bir şekilde bağlanması karın kaslarının daha geç toparlanmasına ve involüsyon sürecinin uzamasına neden olan bir uygulamadır.

Yenidoğana Yönelik Yapılan Geleneksel Uygulamalar Hakkında Tartışma

Yenidoğan bakımına yönelik yapılan geleneksel uygulamalar, dünyanın hemen her yerinde yöreden yöreye, aileden aileye, kişiden kişiye bazı farklılıklar göstererek devam etmektedir. Ülkemizde de çocuklarda geleneksel uygulamalar yaygın olarak kullanılmaktadır (Biltekin ve Boran, 2004a, 166-168). Doğum sonu dönemde bebeğin göbek kordonu mikroorganizmalara açık bir bölge olduğu için göbek bakımı yenidoğan sağlığını etkileyen bir durumdur. Göbek bakımı yenidoğanda enfeksiyon gelişmemesi için steril bir biçimde yapılmalıdır. Bebek eve gidince göbek mutlaka kuru tutulmalı, hava ile teması sağlanmalı, bezler göbeğin altından bağlanmalıdır. Bunun dışında göbeğe hiçbir uygulama yapılmamalıdır (Taşkın, 2003b).

Araştırmamızda katılımcıların yenidoğana göbek bakımına yönelik uygulamaların kuru tutup hiçbirşey sürmemek, böğürtlen yaprağı dövülüp sürmek ve zeytinyağı sürmek ve düşen göbek bağına gömmek şeklinde olduğu saptanmıştır. Birçok kültürde plasenta (eş) bebeğin bir parçası olarak kabul edildiği için plasentanın akıbeti çocuğun akıbetidir. O nedenle plasentaya yapılan uygulamalar önemlidir. Literatürde Türk kültüründe plasentanın akarsuya atıldığı veya temiz bir beze sarılarak gömüldüğü ve mümkün olduğunca hayvanların yemesine açık olarak bırakılmasına izin verilmediği belirtilmektedir (Meriç ve Elçioğlu, 2004). Erzurum'da yapılmış bir çalışmada kadınların %66.7'sinin bebeğin göbeğine tereyağ, el kremi sürdüklerini, göbeğin üzerine kahve ve pudra serptiklerini, yakılmış bez parçası külü koydukları bulmuştur (Özyazıcıoğlu, 2000). Yenidoğanın göbeği düştükten sonra yapılanlar arasında "göbek bağına gömülmesi" şeklinde yapılan uygulama literatür kayıtları ile örtüşmektedir (Bölükbaş ve ark., 2009, 164-176; Eğri ve Gölbaşı, 2007, 313-320). Araştırmamızda katılımcıların yenidoğanın fizyolojik sarılığına yönelik bebeğe altın takmak, şekerli su içirmek, sarı bez örtmek ve tuzlanmış sarımsak bağlamak şeklinde uygulamalarının olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde başka bir çalışmada annelerin %41,8'i çocuğa altın akma, altın suyu ve yumurta sarısı ile yıkama ya da sarı giysiler giydirmeye başvurduğu belirlenmiştir (Özyazıcıoğlu ve Polat, 2004, 30-38). Karabulutlu'nun (2014) Kars'da, Geçkil

ve arkadaşları (2009)'nın Adıyaman'da, Yalçın'nın (2012) Karaman'da yaptıkları araştırmalar da annelerin büyük çoğunluğunun sarı örtü örtme ve bebeğe sarı renkli kıyafet giydirmeye uygulamasını yaptıklarını bildirmiştir. Literatür sonuçları çalışma sonuçlarımız ile benzerlik göstermektedir. Araştırmamızda katılımcıların yenidoğandaki pişik tedavisine yönelik yaptıkları geleneksel uygulamaların; zeytinyağı, anne sütü, kantaron yağı ve beyaz toprağı eleyip incelterek ve pişiğe sürmek şeklinde olduğunu belirtmişlerdir. Literatürde killi toprağın elenip, ısıtılıp bebeğin altına konulması işlemi olarak bilinen “höllük” uygulamasının Anadolu'da oldukça yaygın bir uygulama olduğu belirtilmektedir (Bahar ve Bayık, 1985). Araştırma bulgularımızla benzer şekilde ülkemizin farklı bölgelerinde bu geleneksel uygulamanın halâ devam ettiği görülmektedir (Biltekin ve Boran, 2004b, 166-168; Şenses ve Yıldızoğlu, 2002; 44-48).

Hatay ili Antakya ilçesine bağlı Karlısu mahallesinde yaşayanların sağaltım amacıyla kullandıkları maddelerin büyük bir bölümünün gündelik yaşamda da kullanılabilen bitkiler ve bitkisel ürünler olduğu saptanmıştır. Bu araştırma sonucuna göre; geleneksel sağlık uygulamalarının sınırlı ölçüde de olsa yaşatılıyor olduğunu söylemek mümkündür. Literatüre bakıldığında ise, modern tıptaki gelişmelere rağmen halen geleneksel sağlık uygulamaları yaygın olarak kullanılmakta olduğu ve özellikle son zamanlarda bu yönelimin arttığı görülmektedir (Hoduğlugil-Şahin, 2006b; Saikh ve Hatcher, 2005b,139-142; Young ve ark., 2001b, 227-238). Bu çerçevede özellikle sağlığa yararlı olan geleneksel uygulamaların saptanıp ayrıntılı olarak ele alınıp gelecek kuşaklara da aktarılabilmesi son derece önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Acıpayamlı, O. (1974). *Türkiye'de Doğumla İlgili Adet Ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*. Ankara: Sevinç.
- Akın A, Mihçiolur S. (1998) Dünya'da ve Türkiye'de anne ölümleri. *Sağlık ve Toplum*. 4 (5), 37-44.
- Aksayan, S. (1983). *Çocuk sağlığına ilişkin inanç ve uygulamalar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aşkın, R. (1997). Yaşlanma sorunları: psikiyatrik yaklaşım. *Prognoz*, 1(3), 148-153.
- Artun, E. (2005). *Doğum*. Türk Halk Bilimi, İstanbul: Kitabevi.
- Bahar, Z., Bayık, A.(1985). *Doğanlar mahallesinde annelerin çocuk bakımına ilişkin geleneksel davranışlarının incelenmesi*. I.Ulusal Hemşirelik Kongresi. Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir.
- Başçetinçelik, A. (2009). *Adana halk kültüründe kırk basması-nazar-kırklama*. Adana: Altın Koza Yayınları.
- Becerra, RM., Iglehart, AP. (1995). Folk medicine use: diverse populations in a metropolitan area. *Social Work in Health Care*, 21(4), 37-58. https://dx.doi.org/10.1300/J010v21n04_03
- Biltekin, Ö., Boran, D. (2004). Naldöken sağlık bölgesinde 0-11 aylık bebeği olan annelerin

- doğum öncesi dönem ve bebek bakımında geleneksel uygulamaları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 13(5), 166-168.
- Bölükbaş, N., Erbil, N., Altunbaş, H., Arslan, Z. (2009). 0-12 aylık bebeği olan annelerin çocuk bakımında başvurdukları geleneksel uygulamalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 164-176.
- Choudry, UK. (1997). Traditional practices of women from india pregnancy, Childbirth, and Newborn Care. *JOGNN*, 26, 533-536.
- DOI: 10.1111/j.1552-6909.1997.tb02156.x
- Çarıkcı, Y. (2012). *Kadınların gebelik, doğum ve doğum sonu dönem bakımına yönelik geleneksel uygulamaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dünya Sağlık Örgütü (1998). *Dünya Sağlık Raporu 1998. 21. Yy. da yaşam herkes için bir vizyon*. (B. Metin, A. Akın ve İ. Güngör, Çev.) Ankara: Sağlık Bakanlığı Dış İlişkiler Başkanlığı.
- Eğri, G., Gölbashi, Z. (2007). 15-49 yaş grubu evli kadınların doğum sonu dönemde bebek bakımına yönelik geleneksel uygulamaları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(5), 313-320.
- Geçkil, E., Şahin, T., Ege, E. (2009). Traditional postpartum practices of women and infants and the factors influencing such practices in South Eastern Turkey. *Midwifery*, 25, 62-71. DOI: <https://dx.doi.org/10.1016/j.midw.2006.12.007>
- Güngör, Y., Oğuzöncül, F., Güngör, L., Açık, Y.(2001). Elazığ devlet hastanesi aile planlaması polikliniğine isteyerek düşük yapmak için başvuran kadınların gebeliği sonlandırmaya yönelik uyguladıkları geleneksel yöntemler ve doğurganlık özellikleri. *F.Ü. Sağlık Bilimleri Dergisi*, (15) 3, 461-465.
- Henkle, JO. Kennerly, SM.(1990). Cultural diversty: a resource in planning and implementing nursing care. *Public Health Nursing*; 7, 145-149.
- Hoduğlugil-Şahin, N. (2006). *Sağlık çalışanları için medikal antropolojiye giriş*. Ç. Güler ve L. Akın (Ed.). Halk Sağlığı Temel Bilgileri. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Kahriman İ. (2007). *Trabzon il merkezinde 6-12 aylık çocuğu olan annelerin bebek bakımına ilişkin geleneksel uygulamaları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Karabulutlu, Ö. (2014). Kars ilinde doğum sonu dönemde yenidoğan bakımına yönelik yapılan geleneksel uygulamaların belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 7 (4), 295-302.
- Karadakovan, A. (3-5 Haziran, 1998). Türk kültüründe sağlık uygulamaları ve kalite. Hemşirelik Ebelik Eğitim ve Uygulamalarında Kalite Sempozyumu, Kayseri.
- Katebi, V.(2002). İki farklı ülkede ve farklı kültürlerde yaşayan 15 yaş üzeri evli kadınların gebelik, doğum ve loğusalığa ilişkin geleneksel uygulamaların incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Koçak, Y. Ç., Can, H.Ö., Soğukpınar, N. (2010) Geleneksel Doğum Uygulamaları Ve Doğum Yardımcıları (Traditional Birth Practices and Birth Assistants). *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5 (4), 01-06 .

- Meriç, M., Elçioğlu, O. (2004) *Halk tababetinin çocuklara yönelik uygulamaları*. I. Halk Bilim Sempozyumu. Eskişehir, Osmangazi Üniversitesi Basımevi.
- Miraldi, E., Ferri, S., Mostaghimi, V. (2001). Botanical drugs and preparations in the traditional medicine of West Azerbaijan (Iran). *Etnopharmacol*, 75(2-3),77-78. [http://dx.doi.org/10.1016/S0378-8741\(00\)00381-0](http://dx.doi.org/10.1016/S0378-8741(00)00381-0)
- Özyazıcıoğlu, N. (2000). *Erzurum il merkezinde 12 aylık çocuğu olan annelerin çocuk büyütmeyle ilişkin yaptıkları geleneksel uygulamalar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Özyazıcıoğlu, N., Polat, S. (2004). 12 aylık çocuğu olan annelerin sağlık sorunlarında başvurdukları geleneksel uygulamalar. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 7(2), 30-8.
- Polat, H.(1995). *Sivas ulaşıta halk hekimliği uygulamaları*. Ankara: Ürün Yayınları
- Shaikh, B.T., Hatcher, J. (2005). Complementary and alternative medicine in Pakistan: prospects and limitations. *Evid Based Complement Alternat Med*, 2 (2), 139-142. DOI: <https://dx.doi.org/10.1093%2Fecam%2Fneh088>
- Sevindik F, Açık Y, Gülbayrak, C. Akgün, D. (2007). Elazığ il merkezinde yaşayan evli kadınların istemli düşük yapmak amacıyla uyguladıkları ve bildikleri geleneksel yöntemler. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6 (5),321-324.
- Şenses, M., Yıldızoğlu, İ. (2002). Sekiz ayrı ildeki kaynana ve gelinlerin loğusalık ve çocuk bakımında geleneksel uygulamaları. *Çocuk Forumu*, 5 (2), 44-48.
- Şenol, V., Ünalın, D., Çetinkaya, F., Öztürk, Y. (2004). Kayseri ilinde halk ebeliği ile ilgili geleneksel uygulamalar. *Klinik Gelişim*, 17,(3-4), 47-55.
- Taşkın L. (2003). *Doğum Ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği*. Ankara: Sistem Ofset.
- Teke, E.(2005). *Osmaniye 'de doğumla ilgili inanç ve uygulamalar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Türkiye Nüfus Ve Sağlık Araştırması*. (2003) . Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Avrupa Birliği, Ankara.
- Tortumluoğlu, G., Karahan, E., Bakır, B., Türk, R. (2004). Kırsal alandaki yaşlıların yaygın sağlık problemlerinde başvurdukları geleneksel uygulamalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 0,1-16
- Uğurluer, G., Karahan, A., Edirne, T. Şahin, H.A. (2007). Ayaktan kemoterapi ünitesinde tedavi alan hastaların tamamlayıcı ve alternatif tıp uygulamalarına başvurma sıklığı ve nedenleri. *Van Tıp Dergisi*, 14(3),68-73.
- Unicef (1994). *The Basic of Maternal and Child Health*. Copright Unicef. Ankara: Barok Ofset Printing House.
- Yalçın, H.(2012). Gebelik, doğum, lohusalık ve bebek bakımına ilişkin geleneksel uygulamalar (Karaman örneği) . *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 55, 19-31.
- Young, R.J., Worswick, D., Stoffell,B. (2001). Complementary medicine inintensive care: ethical and legal perspectives. *Anaesthesia and Intensive Care*, 29, 227–238.

Ek-1 KAYNAK KİŞİLER

1. Asiye Bilgi, 1970 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
2. Hatice Yılmaz, 1966 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
3. Ayşe Ulaş, 1978 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
4. Yeter Akçay, 1960 doğumlu, Okuma Yazma yok, Ev hanımı, Karlısu
5. Müşerref Bucak, 1973 doğumlu, okuma yazma yok, Ev hanımı, Karlısu
6. Fatma Ulaş, 1989 doğumlu, Lise, Ev hanımı, Karlısu
7. Serap Kutlu, 1986 doğumlu, Önlisans, Ev hanımı, Karlısu
8. Demet Bucak, 1989 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
9. Şengül Yıldırım, 1996 doğumlu, Orta okul, Ev hanımı, Karlısu
10. Saadet Ocak, 1966 doğumlu, Okuma Yazma yok, Ev hanımı, Karlısu
11. Sabahat İnci, 1965 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
12. Nazime Dokuzoğlu, 1980 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
13. Sultan Demir, 1976 doğumlu, Yüksekokul, Ev hanımı, Karlısu
14. Aslı Sönmez, 1985 doğumlu, Önlisans, Ev hanımı, Karlısu
15. Zeynep Karaca, 1995 doğumlu, Ortaokul, Ev hanımı, Karlısu
16. Fatma Aydın, 1970 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
17. Emine Kandemir, 1956 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
18. Nimet Akçay, 1983 doğumlu, Ortaokul, Ev hanımı, Karlısu
19. Yüksel Sönmez, 1974 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
20. Songül Koşar, 1987 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
21. Aynur Uçman, 1979 doğumlu, Lise, Ev hanımı, Karlısu
22. Fikriye Karaköse, 1964 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
23. Hatice Yalçın, 1958 doğumlu, okuma yazma yok, Ev hanımı, Karlısu
24. Gülümser Dönmez, 1967 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
25. Meryem Ulaş, 1970 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
26. Emine İncecik, 1987 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
27. Dudu Doğru, 1950 doğumlu, Okuma yazma yok, Ev hanımı, Karlısu
28. Hatice Özyurt, 1939 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
29. Perihan Dönmez, 1968 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
30. Nimet Yılmaz, 1981 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
31. Özgül Cengiz, 1982 doğumlu, Lisans, Ev hanımı, Karlısu
32. Münire Dönmez, 1990 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
33. Ayşe Yanaray, 1977 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
34. Fatma Dönmez, 1967 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
35. Seher Anlar, 1988 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
36. Meryem İncecik, 1964 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
37. İlknur Dönmez, 1989 doğumlu, ortaokul, Ev hanımı, Karlısu
38. Ayşe Aydın, 1981 doğumlu, Lise, Ev hanımı, Karlısu
39. Halime Arzu, 1977 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu
40. Ganime Kalkan, 1990 doğumlu, İlkokul, Ev hanımı, Karlısu

ÖZET

***KIRSAL ALANDAKİ KADINLARIN DOĞUM-DOĞUM SONU DÖNEMLE İLGİLİ
GELENEKSEL UYGULAMALARI: KARAKSİ ÖRNEĞİ***

Bu çalışma, geleneksel toplum yapısına sahip, farklı etnik ve kültürel unsurları barındırdığından, oldukça zengin kültür mozağine sahip olan Hatay ili kırsalında yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı yer olan (eskiden köy olan) Karlısu mahallesi; Hatay'ın merkezi Antakya'ya 5 km uzaklıkta 400 haneli ve 6000 nüfuslu eski bir yerleşim yeridir. Araştırma gebelik- doğum-lohusalık süreçlerinde anneye ve yenidoğana yönelik geleneksel uygulamalarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı olarak yapılan araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup, gönüllü olan tüm kadınlara ulaşılması planlanmıştır. Çalışmada farklı yaş gruplarındaki 40 kadın ile yüz-yüze görüşülmüştür. Gebeliğe yönelik geleneksel uygulamaların bazıları; pişmiş soğan cücüğünün vajinaya yerleştirilmesi, rahim çektirme, maydanozla hazırlanan içeriğin vajinaya yerleştirilmesi şeklindedir. Doğum sonu psikolojik problemlere yönelik geleneksel uygulamaların, lohusalıkta annenin yastığının altına bıçak, makas ya da ekmek koyma şeklinde olduğu; doğum sonu dönemde meme başı çatlağında ve göbek bakımında sıklıkla zeytinyağı kullanıldığı; pişik tedavisine yönelik geleneksel uygulamalarda, beyaz toprak ve zeytinyağı kullanıldığı belirtilmiştir. Sınırlı sayıda kaynak kişi üzerinde yürütülen araştırmamızda, gebelikten loğusalığa uzanan dönemde kadına ve yenidoğana yönelik geleneksel uygulamaların bilindiği ve sınırlı ölçüde de olsa uygulanıyor olduğu saptanmıştır. Ayrıca, Karlısu mahallesinde yaşayanların sağaltım amacıyla kullandıkları maddelerin büyük bir bölümünün gündelik yaşamda da kullanılabilen bitkiler ve bitkisel ürünler olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğum, Geleneksel uygulamalar, Kadın

ABSTRACT

***BIRTH-THE POSTPARTUM PERIOD REGARDING TRADITIONAL
APPLICATIONS OF WOMEN IN RURAL AREAS: THE EXAMPLE KARAKSI***

This study is made in the rural province of Hatay has the traditional social structure, because it contains different ethnic and cultural elements , which has a rich cultural mosaic. Research where he held (formerly Village) Karlis the neighborhood ; 5 km from the center of Antakya, Hatay with a population of 6000 people and 400 digits and is an ancient settlement. This research about pregnancies birth and the postpartum period have been made in order to reveal traditional practices against mothers and newborn. The survey is not made to be descriptive sampling is planned to include all women who volunteered. In the study with

40 women of different age groups were interviewed face-to-face. Some of the traditional practices of pregnancy; placing the cooked onions into the vagina, uterus puller, parsley is inserted into the vagina in the form of the content prepared. Postpartum traditional practices for psychological problems are putting knife ,scissors or bread under the mother's pillow in confinement. In the postnatal period, cracked nipples and navel care was found to often used olive oil. Traditional practice for the treatment of diaper rash, it should be noted that white soil and oil is used. In view of the limited number of resources that conducted the study that to the limited extent known, and it has been found to apply related traditional practices of women and newborns on postpartum period extending from pregnancy. Besides that the knowledge of the inhabitants of Karlısu use most of the herbs and herbal products to cure can be used in daily life is confirmed.

Keywords: birth, traditional practices, female